

LUKÁCS BARBARA

Rengeteg

SIROKAI MÁTYÁS: LOMBOLDAL

Jelenkor Kiadó
Budapest, 2020
68 oldal, 1699 Ft

A kör bezárul, az út adott. Ha *A beat tanúinak könyve* coming of age a tajgán, a *Káprázatbeliekhez* kozmonautái pedig spirituális éhségüket az űrrel csillapítják, akkor a *Lomboldal* megérkezések sorozata egy olyan tudatállapotba, melynek igénye már az első könyv kezdőlapjain is kibontakozott. A *Lomboldal* Sirokai *Beat*-trilógiájának harmadik része, a hét-köznapi határátlépésekkel és biológiai látomásokkal operáló költészet ezen pontján az önmagába visszatérő, némiképp a kezdőponthoz visszajutó utazó figyelme már nem a feje fellett, hanem a talpa (és a tenyere) alatt lévő valóságra irányul. A *Lomboldal* metapoétikai gesztus arról, ahogyan a lírai én megtalálja, majd feloldja önmagát az ökolírában. Ahhoz, hogy ennek jelentőségét jobban megértsük, muszáj visszatekintnünk az előző két kötetre is.

A *Beathez* és a *Káprázathoz* hasonlóan a *Lomboldal* is öt részre tagolható szerkezetileg, az egységeken belül viszont nem számozással vagy cikluscímekkel, hanem egy hosszabb-rövidebb darabokból álló, örvénylő szöveggel kerülünk szembe, melyet két hangra bontanak a tipográfiai különbségek (kurzívált-nem kurzívált) és a tördelés. Legszembetűnőbbben ez különíti el a *Lombodalt* a másik két kötetől, melyekre nem jellemző ez a tördelési kettősség.

A hangok kétfélesége olyan, mintha tanító és tanítvány (itt: növénylő), két tudatállapot, vagy akár a tudatalatti és a felettes én váltakozását, párbeszédét követné le. Ezek egymásutánisága organikusán képezi le a gondolatok szabad áramlását, az itt-ott naplószerű szövegek egy része pedig megszólalásmódjában is sokkal személyesebb, mint ahogy azt a *Beatben* vagy a *Káprázatban* megszokhattuk.

A *Lomboldal* első könyvében majdnem fele-fele arányban (5:4) szerepel a kétféle szöveg, a másodikban viszont egyáltalán nincsenek kurzív részek (9:0), melyek a harmadiktól fokozatosan visszatérnek (1:8, majd 2:7 és 3:6), de számuk a simán szedetttek mögött marad. Kettejük közeledése és távollódása diktálja a kötet dinamikáját. Mivel a simán szedett ré-

szek a gyakorlatban (vagyis a kötetben szereplő gyakorlatok végzése közben) teszik magukévá a kurzív szövegek tartalmát, a két hang elmélet és gyakorlat feszültségét is ábrázolja.

A növénylő útja mellett a köteten végigvonuló két hang párbeszéde és egymásutánisága nyomán az is lekövethető, hogyan alakult Sirokai beszédmódja a trilógia első része óta. A kurzívval szedett részek felidézük az előző két könyv profetikus ihletésű szövegeit, a másik hang viszont önreflexív, személyes nézőpontot képvisel, nyelve letisztult, a hétköznapi pillanatokban megnyilvánuló teljesség elérésére irányul.

Sirokai panteisztikus ökolírája eddig is fontos szerepet kapott, ám a *Lomboldallal* csúcsondodik ki leginkább, válik igazán személyessé a természethez való közelítés. Az összetett látomásvilággal dolgozó, asszociatív képzettársítások és túlbuzjánhó, profetikus szövegek helyett itt valami másba gázol bele az olvasó. A *Lomboldal* tétje a növényi nyelv megszületése. Az újfajta megszólalásnak előfeltétele az érzékelés megváltozása (melyre az előző két kötetben is számos példa található), ez eredményezi a lírai nyelv átalakulását. Sirokai már a *Beat*-ben elkezdett kísérletezni azzal, hogyan lehetséges az érzékelés különböző szintjeit nyelvi formában megszólaltatni. Akkor a szakrális beavatás eszközkészletét hívta segítségül (ekszztatikus látomásosság, határátlépések, az alapokhoz való visszatérés gesztusa), a fiú már rögtön az első szövegben elhagyja apját és anyját, hogy az erdőbe vonuljon. Egészen a világűrig eljut az első kötet végén, a spirituális éhségre adott transzcendentális vizsgálódás pedig a *Káprázatbeliekhez* c. kötetben folytatódik. Az önmagunkhoz (és másokhoz) hasonlóan megismerhetetlen világűr fürkészése a teremtő keresésébe torkollik, a poszthumán kozmonauták nyelvéhez pedig az ősi mítoszok szolgálnak ihletül. Mi köti össze a beavatást és az úrutazást a *Lomboldallal*? A növények nem szűnő, ihletet adó jelenléte, amely képes arra, hogy a figyelmet önmagunkon túlra fordítsa.

Az észlelés megváltozása itt a következőképpen alakul. A gravitációval való játékot (négykézlábra ereszkedés) követően a növénylő mozdulatai átalakulnak. Átöleli a fa törzsét, végighúzza tenyerét a kérgén (33), csodálni kezdi a „növényi szerelműek érinthetetlen táncát” (35), miközben az emberi nyelv esetlegességeit szép lassan kiküszöböli a taktilis nyelv.

Érdekes a *Lomboldalhoz* hozzánézni Sirokai performatív videóit a költő Instagram-oldalán, ahol megvalósulásuk közben lehetünk tanúi az alapvetően egyensúlygyakorlat alapú, jógára, erősítésre és akrobatikus készségekre fókuszáló gyakorlatsoroknak. Ilyen és ehhez hasonló, a természetben végzett növénygyakorlatok ihletik a *Lomboldalban* megszülető növényi költészetet. Az újfajta nyelv igénye a végigvonul a trilógián. „A legboldogabb, aki nyugalmat talál a növényi létben” (*Beat*, 7). „A zöld nyelvet beszélők lesznek az elsők, akik a kirajzás után megtanulják az új bolygók növényvilágának dialektusát” (*Káprázat*, 9). „Vágyódás az organikus élet zárt és folyamatos körforgása után (...). Vágyódás a növényi lét után” (*Lomboldal*, 10). A *Lomboldalban* növénylővé lesz a lírai én, akinek erőfeszítései a flórával való azonosulásra irányulnak. A folyamat egy pontján megszületik a növényi nyelv, melynek dallamosan hullámzó szavai kölcsönhatásba lépnek az emberivel: „Barion boriallé ayutta dit, ullaam fraggé varigao. De ciprusunk koronája csúcsától a tövéig bókoló és lágyan leomló ágaktól, hajtásoktól telt” (37). A kötet címe is belép ebbe a nyelvi játékba, a lomb és a domboldal szavak összeolvadásakor keletkező *Lomboldal* szép példája a mechanizmusnak. Mivel a nyelvnek a növényi nyelv áramlásába való becsatlakozása első találkozáskor felfoghatatlan, előkészületek szükségesek hozzá. Elsajátítását meg kell, hogy előzze a szavak illúziójától való búcsú („Mégis mi másunk marad, letéve szavainkat másikunk előtt”, 38), ugyanis ez az igazi

akadály abban, hogy eljussunk a nyelven kívüli igaz valóhoz. Vissza kell mászni a fára a több-hegyű figyelem kiélesedéséhez. Ahhoz, hogy szert tegyünk a „legtisztább energiamintára” (61), különféle gyakorlatokat kell elvégeznünk, ezeken keresztül lesz a *Lomboldal* nyelvi beavatás, „ellazult nyelvi lépés”-ek kísérlete (62), melyet a jelenlét és az egyensúly ihletett.

Akárcsak egy meditáció esetében, a *Lomboldalban* is fontos szerepet kap a légzés, az egyensúly, az egótól való megszabadulás és a jelenét. Mindezekhez a kötet speciális növény-meditációi nyújtanak fogódzót, ezek segítik az utazót, hogy megtapasztalja „mentális és a természeti tér egymásba hajlását” (57). „Amikor a növénylő eljut a légzés teljes szétterítéséhez, létrejön az életprincípiumok belső körforgása” (9). Ahhoz, hogy visszatérjen az „organikus figyelem vadonjába” (15), át kell alakítania észlelését, négy végtagra ereszkedve, a földhöz közelebb kerülve kell felélesztenie a „többhegyű figyelmet”, mely által önmagát már nem különállóként, hanem a természet részeként fogja érzékelni. A négykézláb járás (11), a fára mászás (19) és más növénygyakorlatok véghezvitele közben pedig átjárhatóvá válnak tudat és tudattalan, én és a másik közti különbségek (49). Sirokai nem a Walden-tó mellé megy, a *Lomboldal* (és valójában a *Beat*-trilógia egészének) tétje nem a társadalomból való kitagozódás, hanem az emberi mivolt béklyóitól való megszabadulás. Ehhez pedig nem elég a térbeli elkülönülés, az érzékelés is alapvető módosításokra szorul.

A nyelv miatt (ami a kommunikáció és az önreflexió elsődleges eszköze) nehézkes az észlelés átalakítása, hiszen a kívánt tudatállapot elérése valójában a gondolkodás leállításával egyenlő. A folyamatos belső párbeszéd elcsendesítéséhez kellenek a gyakorlatok, melyek visszarántják a pillanatba az elkalandozó elmét. „A talpak alá simuló kötél, a jelen húrjának e darabja, amelyen minden mozdulat a pillanaté, ez a húr éppúgy leveti magáról azt, aki gondolatban a múltba merül, mint azt, aki a jövőbe kívánczik” (48). Az egyensúlyi állapot áll legközelebb a lebegéshez, amit a kötélen lépkedve csak egy lélegzet különböztet meg a zuhanástól (46). Ez a légzés és a figyelem által összpontosított pillanat teszi átélhetővé a jelenlétet. A testre is szükségünk van az elme elcsendesítéséhez. Ennek tanúi lehetünk fára mászáskor, repetitív és extatikus doboláskor (49), favágáskor (60) vagy a fejjel lefelé végzett gyakorlatoknál (55), melyek segítik a növénylőt, hogy megváltoztassa érzékelését. Egy fejre fordított világ fordított testhelyzetei kellenek ahhoz, hogy meginduljon egy belső utazás, melynek ugyanúgy állomása gyerekkorunk, mint az előttünk sok évvel élt őseink időszaka. Így végül eljutunk a növényi ősök idejéhez, akiken keresztül az „organikus figyelem vadonjába” (15) vezet az út. A növényi nyelv és mozdulatok inspirálta, helyváltoztatás nélküli határátlépésektől hemzseggő *Lomboldal* szövegei kialakítanak egy olyan testpoétikát, amely lábak és kezek helyett gyökerekben és lombkoronában gondolkodik.

A kötetben kevés vers reflektál a dehumanizált nyelv és a felerősödő érzékek miatt a világon kívülre került lírai én eszképzimusára. Ugyan a trilógia egyértelműen a világon kívülre törekszik, de nem csak az individuum és a társadalom ellentétét szeretné semmissé tenni, hanem az egyént is feloldja („amikor itt és most, de nincs benne én”, 64). A második szakasz „Mi hajt a magasba és miért pont a fákra” kezdetű verse némiképp pótolja ezt a hiányt, az átalakulás, a tudatváltás és a lelassult élet igénye párhuzamosan merül fel az ezekhez kapcsolódó kételyekkel. Ezek a kijelentés-kérdések felfedik a lírai én belső vívódását, ám a folytatás szövegeiben alábbhagy az ilyen típusú reflexió. Pedig a növények nyelve ugyanúgy eltávolít egymástól, mint az emberi nyelv, és az erdőből is nehéz hazasétálni, ha a fák lombjaitól nem látni a kivezető utat. Persze kérdés, hogy ezen a ponton releváns-e még a hazaút opciója.

Sirokai 2020-as kötete könyvvé tágtott meditációs gyakorlat. Különféle növényekkel, eszközökkel és testgyakorlatokkal elért tudatállapotok rögzítése, ahol az extázis már nem cél, hanem meghaladandó állapot. A *Lomboldal* kötetzáró verse az olvasónak dobja a labdát, hogy benne folytatódjon a kilépés pillanatainak sokasága, miután végleg megérkezett a rengetegbe.

